

տանում լուկ նրա համար, որ այսպէս թէ այնպէս կոչսին են նմանում: Այդ աստուածային էակով յափշտակուեց, ապրեց եւ, կարելի է ասել, խորտակուեց Դուրեանը: Դուրեանի համար կոյսը մի չքնաղ հրեշտակ է, որ՝

Եթէ շարժի, կ'ըսես.— «Հի՛մա կը քոչի»:

Եթէ շիկնի, կ'ըսես.— «Հի՛մա կը բռնկի»:

Եթէ խօսի, կ'ըսես.— «Հի՛մա կը հատնի»:

Իսկ եթէ մեռնի, կ'ըսես.— «Հի՛մա կը ծնի»:

Կինն ըստ Դուրեանի «Ժպտէ, գեղէ, հուրէ չաղեալ» մի էակ է, որի «բոյլ մը նայուածքը», «փունջ մը ժպիտը», «բուրա մը խօսքը» դիւթում են բանաստեղծին:

Դուրեան այդքան դիւթում լինելով կոյսի բարեմասնութիւններով, երբեք համարեա թէ կոպիտ կիրք չի մայնում իր սիրոյ մէջ. նրա սէրը մաքուր է, անխիւթ, մինչեւ անգամ զգաստ է ոգեւորութեան բողբոջներին:

«Ներս հետ» եւ «Ձնէ պաշտեմ» ոտանաւորներով Դուրեանը ցոյց է տալիս, որ սիրել է մէկին եւ սիրուել, որ յետոյ, աւա՛ղ, դարձել է անփոխադարձ:

«Դրժել» բանաստեղծութեան մէջ Դուրեանը պարզում է, որ իրեն սիրող եւ իր յաւերժ սիրած ու պաշտած կոյսը թողել է իրեն՝

Նէ հեռացաւ ինձմէ, ըսաւ.

— «Բա՛ւ սիրեցի քեզ, մնաւ բարեալ»:

Անշուշտ կոյսը Դուրեանին այնպէս չէր սիրել, որ մոռանար իր նիւթական ապահովութիւնը եւ բանաստեղծի հիւանդութիւնը: Սակայն, Դուրեանը չի զաղարում նրան սիրելուց, որովհետեւ անկեղծ եւ խորունկ սէր էր տածել:

Որոտացին խոկմանցս ամպեր

Կայծմահար ըրին հոգիս,

Մոխիր դարձան երազներս յիս,

Հակատագիրս խնձրաց ի վեր:

Հոգեկան այդ վիճակում նրան թւում է, թէ ինքն ծաղրուած է կեանքից եւ բախտից եւ միայն՝

Խորշ մը կար, որ զիս չէր ծաղրեր,—

Այն՝ լուռ փոսն էր գերեզմանիս...

Կեանքը Դուրեանի համար կորցնում է իր արժէքը, որովհետեւ՝

Փունջ մը կնքիւ՝ բոյլ մը կայծակ՝

Դըժոխք մ'անէ՛ծք խոցեց հոգեակս:

Դուրեանը գուցէ եւ աշխատում է մոռանալ

այդ անփոխադարձ սէրը, բայց չէ յաջողում:

Մինչդեռ դու չե՛ս սիրեր զիս,

Մ'իշխեր գոնէ տկար սրտիս.

Ուր որ երբեք, դէմքդ ինձ հետ՝

Նայուածք չէ՛ այդ... մահո՛ւ նետ:

Առաւօտ, թէ երեկոյ, անտառում, թէ առուակի ափին, լեռներում, ցերեկ ու գիշեր նա տեսնում է շարունակ իր սիրածին, որին իբր թէ «Մնաս բարեալ» է ասում, բայց շարունակ ողջունում է ամէն տեղ:

Առտու մը դեռ մըքնշաղ

Կը ծաւալէր շող ու շաղ,

Ծաղկանց մէջ քեզ տեսայ ես,

Կը ժրպտէիր լուսնոյ պէս:

Աչերդ սիրոյ ապուշան,

Մատներդ էին գիրգ շուշան,

Այտերդ վարդի նոր քերքեր,

Նայուածքդ ծնէր նոր երեր:

Այսքան ներդաշնակ եւ սիրուն երգել գիտէ քսանամեայ պատանի Դուրեանը, չառ աւելի լաւ, քան Նահապետ Գուշակն ու Սայեաթ Նոփան: Մեր գրականութեան մէջ հետեւեալ սիրատոհմը քնարական տողերն անզուգական են: —

Երբ անտառին խորն նրսեմ,

Կ'երբեք լալ՝ լուռ մեմանեմ,

Դարձեալ հոն կը գտնես զիս,

Տերեւներէն կը խօսիս:

Երբ առուակին եզերքը՝

Նըստիմ սփոփել իմ վերքը՝

Դարձեալ դու կը գտնես զիս,

Ալեաց մէջէն կը ժպտիս:

Երբ լեռները կը փախչիմ,

Որ չը տեսնեմ քեզ՝ հանգչիմ,

Հոգմոյն մէջէն կը խօսիս,

Թէ՛ դու բնաւ չե՛ս սիրեր զիս:

Լուսնի լուսով գիշերը

Երբ ցօղեն իմ աչերը,

Դարձեալ դու կը գտնես զիս,

Աստղերուն մէջ կը ժրպտիս:

Իսկ գերեզման երբ մտնեմ,

Քեզ հոն պիտի չը գտնեմ...

Մնաս բարեա՛ւ... հայռիս,

Անգո՛ւք, արցունք մ'ալ չ'ունիս:

Շահադիտական կամ մարմնական ցանկութեամբ